

НАКНАДА ТРОШКОВА СТЕЧАЈНОГ ПОСТУПКА

Увод

Покретање било ког судског поступка, у свакој правно уређеној држави, захтева извесна новчана средства да би поступак уопште могао да се покрене, води и на крају, оконча. Како се стечајни поступак покрене, води и окончава пред судом, исто правило важи и за њега, значи, вођење стечајног поступка кошта.

У Републици Србији, важећим позитивни прописима, законима и подзаконским актима, регулисани су трошкови свих судских поступака, односно, прописане су судске таксе, као и други трошкови неопходни за вођење одређеног судског поступка.

Међутим, у стечајном поступку постоје такозване правне празнине у појединим ситуацијама које нису уопште или нису довољно прецизно регулисане законом или неким подзаконским актом. Ту се мисли првенствено на институт сиромашког права које, у овом моменту, у стечајном поступку не постоји, односно не постоји могућност за ослобађање од трошкова покретања и даљег вођења стечајног поступка.

Законом о стечају¹ (у даљем тексту Закон), прописано је да стечајни поступак спроводи суд,² а да су органи стечајног поступка стечајни судија, стечајни управник, скупштина поверилаца и одбор поверилаца.³

Стечајни поступак омогућава колективно и сразмерно намирење стечајних поверилаца, у складу са овим законом.⁴ Стечајни поступак се спроводи тако да омогући остваривање највеће могуће вредности имовине стечајног дужника и највећег могућег степена намирења поверилаца у што краћем времену и са што мање трошкова.⁵

1. Предујам трошкова за покретање стечајног поступка

Када говоримо о предујму трошкова за покретање стечајног поступка, у Закону је регулисана висина предујма само за микро правна лица, док за друга правна лица није ништа одређено у минималном или максималном износу. Закон само једним чланом регулише накнаду трошкова.⁶ Тако је Законом одређено да је предлагач дужан да у року од пет дана од дана добијања налога од суда уплати предујам на име трошкова огласа и трошка обавештавања поверилаца из члана 27. став 1. тачка 5) овог закона,⁷ трошкова ангажовања

¹ „Службени гласник РС“ бр. 104/2009, 99/2011 - др. закон, 71/2012 – одлука УС и 83/2014)

² Члан 6. Закона о стечају

³ Члан 17. Закона о стечају

⁴ Члан 2. Закона о стечају

⁵ Члан 5. Закона о стечају

⁶ Члан 59. Закона о стечају

⁷ Члан 27. став 1. тачка 5) Закона о стечају, Стечајни управник је нарочито дужан да: без одлагања писменим путем обавести о отварању стечајног поступка све повериоце који су му у

стечајног управника и трошкова неопходних за обезбеђење имовине, у висини коју одреди стечајни судија, као и трошкова за регистрацију података о стечају у регистрима које води организација надлежна за вођење регистра привредних субјеката, у складу са прописима којима се одређује врста, висина и начин плаћања накнада за послове регистрације и друге услуге које пружа организација надлежна за вођење регистра привредних субјеката. Даље је регулисано да уколико се ради о правним лицима која су разврстана као микро правна лица у складу са прописима којима се уређују критеријуми за разврставање правних лица, предујам се не може одредити у износу већем од 50.000 динара. Ако предлагач у прописаном року не уплати средства, стечајни судија ће одбацити предлог за покретање стечајног поступка. Уплаћени предујам сматра се трошком стечајног поступка и исплаћује се приоритетно из стечајне масе, одмах по утврђивању да се трошкови обезбеђени предујмом могу намиривати из преосталих средстава стечајне масе, осим ако стечајни судија утврди да је предлог неоснован и да не постоје услови за отварање стечајног поступка, када се настали трошкови, по налогу суда, измирују из уплаћених средстава. Ако су настали трошкови већи од уплаћених средстава, предлагач чији је предлог за покретање стечајног поступка одбијен дужан је да надокнади разлику тих средстава у року од осам дана од дана добијања налога од суда. Ако предлагач у остављеном року не уплати разлику, стечајни судија обуставља поступак, а сви настали трошкови падају на трошак предлагача. Ако стечајни поступак буде отворен, у трошкове тог поступка улазе и трошкови претходног стечајног поступка, као и трошкови принудне ликвидације која је покренута у складу са законом којим се уређује приватизација.

Закон је јасан, прецизан, даје конкретна решења за ситуације до којих долази у фази стечајног поступка када треба да се уплати предујам да би се поступак стечаја покренуо и касније водио. Међутим, у пракси се наилази на различите ситуације. Иако се стечајни поступак покреће на предлог овлашћених предлагача,⁸ не покреће га суд по службеној дужности, предлагачи траже продужење рока за уплату предујма, из разних разлога. Такође, предлагачи траже и да се смањи износ предујма који је суд у свом решењу одредио. Дешава се и да предлагач, тумачећи Закон по својој вољи, одреди сам, произвољно износ који треба да уплати на име предујма, уплати тај износ и сматра да је своју законску обавезу испунио. На суду је да спречи сваку злоупотребу права од стране било ког учесника судског поступка.

2. Предујам трошкова за покретање стечајног поступка реорганизацијом, у складу са унапред припремљеним планом реорганизације

Законом је предвиђено да трошкове објављивања огласа као и друге трошкове претходног поступка дужан је да предујми предлагач у износу који одреди суд, а у року од три дана од дана добијања судског налога.⁹ У случају да

том тренутку познати уз навођење свих података из решења о отварању стечајног поступка, као и других података од значаја за повериоце.

⁸ Члан 43. став 1. Закона о стечају

⁹ Члан 159. став 4. Закона о стечају

предлагач не уплати предужам у року, стечајни судија обуставиће претходни поступак и предлог одбацити.¹⁰

3. Трошкови стечајног поступка¹¹

Закон строго регулише шта спада у трошкове стечајног поступка. Прописано је да они обухватају:

- 1) судске трошкове стечајног поступка,
- 2) награде и накнаде стечајном управнику и/или привременом стечајном управнику;
- 3) друге издатке за које је законом предвиђено да се намирују као трошкови стечајног поступка.

4. Награда за рад стечајних управника и привремених стечајних управника - законска и подзаконска решења

У пракси привредних судова Републике Србије, као најспорније питање у оквиру трошкова стечајног поступка је питање одређивања награде и накнаде за рад стечајног управника или привременог стечајног управника, у зависности од фазе или самог стечајног поступка који се покреће или води.

Једно од основних људских права је право сваког лица да ради и да буде плаћен за свој рад. Дакле, право на рад,¹² у Републици Србији, прокламовано је Уставом:¹³ „Јемчи се право на рад, у складу са законом. Свако има право на слободан избор рада. Свима су, под једнаким условима, доступна сва радна места. Свако има право на поштовање достојанства своје личности на раду, безбедне и здраве услове рада, потребну заштиту на раду, ограничено радно време, дневни и недељни одмор, плаћени годишњи одмор, правичну накнаду за рад и на правну заштиту за случај престанка радног односа. Нико се тих права не може одрећи. Женама, омладини и инвалидима омогућују се посебна заштита на раду и посебни услови рада, у складу са законом.“

Исто правило мора да важи и за стечајне управнике, без разлике да ли у конкретном предмету поступају као стечајни управници или привремени стечајни управници. Законом о стечају регулисано је њихово право на накнаду трошкова, као и на прелиминарну односно коначну награду.

У Закону је кроз регулисање различитих института који су заступљени у стечајном поступку, регулисано право стечајних управника и на накнаду трошкова и на награде за обављени рад. Како стечајни поступак води суд, предвиђено је да стечајни судија, поред осталог, одобрава трошкове стечајног поступка и обавезе стечајне масе пре њихове исплате, као и да одређује износ прелиминарне и коначне накнаде трошкова и награде стечајног управника.¹⁴ Као предуслов за одобрење захтева стечајних управника од стране стечајног судије, предвиђено је да је стечајни управник нарочито дужан да: у року од 30 дана од дана именована састави план тока стечајног поступка са предрачуном

¹⁰ Члан 159. став 5. Закона о стечају

¹¹ Члан 103. Закона о стечају

¹² Члан 60., Устав Републике Србије

¹³ „Службени гласник РС“ бр. 98/2006

¹⁴ Члан 18. став 1. тачка 4. и 5. Закона о стечају

трошкова и временским планом, да подноси стечајном судији план трошкова стечајног поступка и обавеза стечајне масе за наредни месец, као и да достави завршни рачун.¹⁵

Дакле, Законом је предвиђено да стечајни управник има право на награду за свој рад и накнаду стварних трошкова, а да коначну висину награде и накнаде трошкова одређује стечајни судија у време закључења стечајног поступка, у складу са основама и мерилима за одређивање висине награде и накнаде трошкова. До одређивања коначне висине награде, стечајни судија решењем које се доставља стечајном управнику и одбору поверилаца одређује прелиминарну висину награде стечајном управнику. Прелиминарна висина награде може се одредити у проценту од укупне вредности стечајне масе. Ако се накнадно, с обзиром на даљи ток стечајног поступка, покаже да је тако одређена прелиминарна висина награде несразмерно висока или ниска, стечајни судија је може на предлог стечајног управника или одбора поверилаца смањити или повећати. Против решења о прелиминарној висини награде није дозвољена жалба. Стечајни судија може решењем одобрити месечни износ награде и накнаде трошкова стечајном управнику, који мора бити сразмеран дужностима и резултатима рада стечајног управника. Накнада трошкова се одређује према стварним трошковима које је стечајни управник имао у обављању послова, у складу са основама и мерилима за одређивање висине награде и накнаде трошкова. Министар ближе прописује основе и мерила за одређивање висине награде и накнаде трошкова стечајног управника.¹⁶

Такође, Законом је регулисано и да се из стечајне масе приоритетно намирују трошкови стечајног поступка, а по њиховом пуном намирењу обавезе стечајне масе.¹⁷ Полазећи од ове законске одредбе, изузетно је важно да трошкови стечајног поступка заиста буду сразмерни свим параметрима по којима се одређују, као и да не постоји ни најмања сумња стечајног судије у поднети план трошкова који стечајни управник доставља судији на одобрење.

О коначним трошковима одлучује стечајни судија и то решењем којим одређује завршно рочиште на ком се расправља и о завршном рачуну стечајног управника, а расправља се и о коначним захтевима за исплату награде стечајног управника.¹⁸

Како је опште познато да увек постоји могућност и да се накнадно пронађе имовина стечајног дужника над којим је закључен поступак стечаја, Закон регулише такву ситуацију на следећи начин: ако се након закључења стечајног поступка пронађе имовина која улази у стечајну масу, стечајни судија на предлог стечајног управника или другог заинтересованог лица спроводи поступак накнадне деобе уновчењем и расподелом средстава остварених продајом те имовине. У случају накнадно пронађене имовине стечајног дужника, продаја и деоба имовине врши се у складу са законом, осим у делу који се односи на права и обавезе поверилачких органа. Сагласност на продају накнадно пронађене имовине даје стечајни судија. Против решења о спровођењу поступка накнадне деобе није дозвољена жалба. Решење о спровођењу накнадне деобе доставља се стечајном управнику који накнадно пронађену имовину уновчава и дели на основу решења о главној деоби. О уновчењу и деоби накнадно пронађене имовине стечајни управник доставља

¹⁵ Члан 27. Закона о стечају, Делокруг послова стечајног управника

¹⁶ Члан 34. Закона о стечају, Награда за рад и накнада трошкова

¹⁷ Члан 54. Закона о стечају

¹⁸ Члан 145. Закона о стечају

допунски завршни рачун стечајном суду. Стечајни управник има право на награду за рад у случају продаје накнадно пронађене имовине и намирења поверилаца из остварених средстава. Награда се обрачунава у складу са основама и мерилима из члана 34. став 2. Закона.¹⁹

Можемо да приметимо да је кроз цео Закон заступљено право стечајног управника на накнаду трошкова стечајног поступка, као и право на награду. То је логично, Уставом и другим законима и подзаконским актима утемељено право. Само уколико је нечији рад адекватно плаћен у сразмери са уложеним, као и одговорношћу и ризиком који неминовно постоји, могу се очекивати и резултати који су од ширег значаја за правни систем Републике Србије. Зато је неопходно даље детаљно прецизирати параметре којима ће се суд руководити код одређивања коначне награде за рад стечајног управника.

Такође, Законом је регулисано и право привременог стечајног управника на награду и накнаду трошкова. Овде су могуће две ситуације:

1. накнада за рад привременог стечајног управника у претходном стечајном поступку,
2. накнада за рад привременог стечајног управника у поступку покретања поступка стечаја са унапред припремљеним планом реорганизације.

За ближе уређење начина обрачуна награде за рад привременог стечајног управника, донет је Правилник о основама и мерилима за одређивање награде за рад и накнаде трошкова стечајних управника.²⁰ Конкретно, важи одредба члана 16. наведеног Правилника где је ставом 1. предвиђено да се награда за рад привременог стечајног управника одређује у фиксном износу, ставом 2. да се исплаћује из аванса који је положио подносилац предлога за покретање стечајног поступка, док је ставом 3. прописано да стечајни судија може увећати износ награде из става 1. у зависности од сложености и обима посла који управник треба да обави, с тим да тако увећана награда не може прећи износ од 10.000,00 ЕУР-а, а ставом 4. да изузетно од става 3. овог члана, на предлог подносиоца предлога за покретање стечајног поступка стечајни судија увећава награду из става 1. овог члана за износ за који је аванс из става 3. овог члана у ту сврху увећан, с тим да сваки износ за који се награда увећа изнад износа од 10.000,00 ЕУР-а пада коначно на терет подносиоца предлога за покретање стечајног поступка.

У наведеном, можемо да запазимо да, важећим подзаконским актом, Правилником о основама и мерилима за одређивање награде за рад и накнаде трошкова стечајних управника који би требало да детаљно регулише ову материју, није прописано ништа, односно не постоји ниједан вредносни параметар од кога би стечајни судија требало да пође или чиме да се руководи код процењивања износа који би требало да се одреди на име награде привременом стечајном управнику.

Значи, остало је недовољно регулисано питање начина обрачуна награде за рад привремених стечајних управника. Један члан Правилника о основама и мерилима за одређивање награде за рад и накнаде трошкова стечајних управника свакако није довољан. Наиме, одредбом је одређен само максимални износ преко кога увећани износ награде не може прећи. Ова одредба није

¹⁹ Члан 149. Закона о стечају

²⁰ „Службени гласник РС“ бр. 1/2011 и 10/2012

довољна за одређивање правичне накнаде за рад привремених стечајних управника. Неопходно је ближе прописати одређене параметре на основу којих судија треба да се руководи код одређивања награде.

5. Уочени проблеми у пракси код одређивања награде привременом стечајном управнику

Код одређивања накнаде за рад привременог стечајног управника у претходном стечајном поступку, такође, ниједним подзаконским актом није регулисано ово питање у погледу смерница и параметара од којих стечајни судија треба да пође. Законом о стечају прописано је да, ако је изречена мера забране располагања имовином, овлашћење располагања имовином стечајног дужника прелази на привременог стечајног управника, који је дужан да заштити и одржава имовину и да настави са вођењем послова стечајног дужника, осим ако стечајни судија не одреди прекид послова.²¹ Значи, привремени стечајни управник има велику одговорност у току трајања претходног стечајног поступка.

Посебно је сложена ситуација код начина одређивања висине награде привременом стечајном управнику у претходним стечајним поступцима у којима се именује привремени стечајни управник, а који се не окончају покретањем стечајног поступка. До окончања претходног поступка може доћи из разних разлога, повлачењем предлога за покретање стечајног поступка, одбацавањем предлога или доношењем одлуке да се предлог сматра повученим.

У поступку покретања поступка стечаја са унапред припремљеним планом реорганизације, можда се само чини да је регулисана награда за рад привремених стечајних управника, али, објективно, и ту се јављају различити проблеми у зависности од конкретне ситуације.

Приликом примене Закона и Правилника, стечајни судија наилази на велику правну празнину коју мора сам да попуњава у сваком конкретном случају, ценећи све околности и чињенице у датом предмету. Проблеми су многобројни, а зависе од многих фактора. Дошли смо у ситуацију да је на поступајућим судијама да, у конкретним предметима, нађу адекватна решења поштујући начела стечајног поступка и одреде адекватне награде стечајним управницима у ситуацијама када не постоје прецизније одређени параметри у важећим законским или подзаконским прописима.

Такође, потребно је посебно нагласити да Закон прави терминолошку разлику између стечајног управника и привременог стечајног управника у зависности од поступка да ли је у питању претходни стечајни поступак или стечајни поступак. Без обзира на ту ситуацију, рад стечајног управника у оба поступка је законом регулисан, одговоран, а самим тим требало би и да је адекватно плаћен. Не би требало правити разлику код одређивања накнаде и награде за рад привремених стечајних управника у односу на рад стечајних управника у смислу посебног вредновања њиховог посла. Ово посебно јер је претходни стечајни поступак временски ограничен, значи изузетно је важно да

²¹ Члан 66. Закона о стечају

привремени стечајни управници поступају изузетно хитно, савесно и одговорно, јер је суд везан временским оквиром за доношење одлука.

6. Задатак стечајног судије

Стечајни судија у сваком судском поступку има задатак да поступа по свим захтевима који се подnose у конкретном предмету. Значи, у стечајном поступку, поред осталог, задатак стечајног судије је и да одлучи по поднетом захтеву привременог стечајног управника о одређивању награде за обављени рад.

С обзиром да су већ наведене ситуације које су се у пракси појавиле, у овом делу реферата изложиће се неке чињенице о којима би требало водити рачуна приликом одлучивања о поднетим захтевима привремених стечајних управника.

6.1 привремени стечајни управник у претходном стечајном поступку

Треба поћи од чињенице да у моменту одређивања привременог стечајног управника решењем суда, стечајни управник, као ни стечајни судија, не знају да ли ће се отворити стечај над правним лицем или ће се на други начин окончати претходни стечајни поступак. Значи, привремени стечајни управник за све време трајања претходног стечајног поступка мора да поступа савесно и одговорно. Самим тим, привременом стечајном управнику треба да припадне и материјална сатисфакција, без обзира како се она звала, за његов уложен рад у току трајања претходног стечајног поступка.

У пракси Привредног суда у Београду, запажено је да поједини привремени стечајни управници подnose захтеве за одређивање награде за поступање у претходном стечајном поступку, док поједини стечајни управници никада нису подносили такве захтеве. Трeбало би регулисати и ове ситуације, јер нема разлога да се не накнади рад било ког стечајног управника. Нема разлога ни да се прави разлика између оних стечајних управника који су се обраћали суду са захтевом за одређивање награде и оних који то нису радили, а успешно су окончали претходни стечајни поступак. Само једнако поступање према свима, доводи до правне сигурности у свакој фази стечајног поступка.

6.2 привремени стечајни управник у поступку покретања стечајног поступка са унапред припремљеним планом реорганизације

И у овој ситуацији важи исто правило да ни стечајни судија, ни привремени стечајни управник не могу да знају како ће се завршити поступак по поднетом предлогу за покретање стечајног поступка са унапред припремљеним планом реорганизације. Свакако да је највећа одговорност за успех у стечајном поступку по поднетом предлогу на предлагачу. Уколико предлагач не поступа по налогу суда или професионално не сарађује са решењем суда одређеним привременим стечајним управником, не може и не треба привремени стечајни управник да сноси последице неуспеха усвајања поднетог Плана реорганизације или одбачаја Плана из процесних разлога на тај начин што би се умањила награда привременом стечајном управнику. Значи, обавеза привременог стечајног управника је да све време поступа савесно и

одговорно у току трајања претходног стечајног поступка, а његово је право да за свој рад буде адекватно плаћен сразмерно уложеном раду.

Закључак

Да закључимо, стечајни поступак као судски поступак захтева посебну правну регулативу и у сегменту који не може и не треба да зависи само од слободног судијског уверења. Потребно је дефинисати параметре на основу којих се одређује вредност појединих радњи неопходних за вођење стечајног поступка у складу са начелима стечаја.

Такође, потребна је и правна сигурност у погледу трошкова за све учеснике стечајног поступка. Предлагач Унапред припремљеног плана реорганизације би требало унапред да зна да рад привременог стечајног управника мора да буде плаћен у складу са обављеним радом, независно од понашања предлагача у току трајања претходног стечајног поступка. Исто важи и за подносиоце предлога за покретање претходног стечајног поступка са предлогом да се одреде мере обезбеђења. Дакле, уколико сви учесници у стечајном поступку буду унапред упознати са свим могућим евентуалним трошковима поступка, укључујући и накнаду за рад стечајних управника, може се очекивати већа заинтересованост свих учесника да се поступак оконча у разумном року, без неоправданог одуговлачења од стране било ког учесника стечајног поступка.

С обзиром да смо део међународне правне заједнице, потребно је да и у погледу одређивања трошкова пратимо међународну правну регулативу. Трбало би поћи од дефинисања разумних трошкова стечајног поступка у које би могли да спадају сви редовни, уобичајени трошкови стечајног поступка. Даље, требало би да награда или накнада за рад стечајних управника, без обзира да ли у поступку поступају као привремени стечајни управници или стечајни управници, буде у сразмери са потребним ангажовањем на предмету, резултатима њиховог рада. Параметри за вредновање рада стечајних управника требало би да буду независни од понашања других учесника стечајног поступка, као и да буду опредељени и доприносом у дужини трајања стечајног поступка у оном делу који може да зависи само од поступања стечајног управника у конкретном предмету.

Свакако да би и кроз накнаду за рад или награду требало стимулисати стечајне управнике да се потпуно посвете предмету да би се стечајни поступак у складу са начелима стечајног поступка у најкраћем могућем року окончао.

Свака измена постојећег закона који регулише одређену материју, требало би да буде праћена истовременим доношењем одговарајућих подзаконских аката. Како је у припреми нов закон који ће регулисати стечајни поступак, требало би истовремено радити и на конкретним подзаконским актима. У подзаконским актима би требало да се прецизно утврде сви параметри од којих стечајни судија треба да пође код давања сагласности где се сагласност стечајног судије тражи, а што би довело до правне сигурности и уједначавања судске праксе у стечајним поступцима.